

Ο Χίτλερ επανέφερε την υποχρεωτική θητεία και ξεκίνησε τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας (1935) καταργώντας ουσιαστικά τη συνθήκη των Βερσαλλιών. Το 1936, ξαναπήρε τη Ρηνανία καταργώντας και τη συνθήκη του Λοκάρνο, ενώ Γάλλοι και Άγγλοι άρχισαν τις διασκέψεις. Τον ίδιο χρόνο, δημιούργησε τον άξονα Βερολίνου - Ρώμης με την Ιταλία του Μουσολίνι, ενώ η φασιστική συμμαχία απλωνόταν ως την Ισπανία του Φράνκο (επικράτησε οριστικά τον Μάρτιο του 1939), την Ουγγαρία και τη μακρινή Ιαπωνία του αυτοκράτορα Χιροχίτο. Ταυτόχρονα, άρχισε η δράση της πέμπτης φάλαγγας που έθεσε κάτω από τον έλεγχό της τον στρατό και την αστυνομία της Αυστρίας. Μάταια, ο Αυστριακός καγκελάριος, Κουρτ Σούσνικ, προσπάθησε να αντισταθεί. Αιχμάλωτος του Χίτλερ στο Μόναχο, αναγκάστηκε να παραιτηθεί (11 Μαρτίου του 1938), ενώ την ίδια νύχτα οι γερμανικές φάλαγγες κυρίευαν τη χώρα του δίχως να πέσει τουφεκιά.

Η προσάρτηση της Αυστρίας, το περίφημο Άνσλους όπως ονομάστηκε, αναγγέλθηκε και τυπικά δυο μέρες αργότερα. Ο κόσμος βάδιζε ολοταχώς για νέο πόλεμο αλλά οι πρωθυπουργοί Αγγλίας και Γαλλίας δεν το έβλεπαν. Νόμισαν πως θα μπορούσαν να κατευνάσουν τον Χίτλερ, αρκεί να του έδιναν μερικά ανταλλάγματα.

Στις 29 του Σεπτεμβρίου (1938), υπογράφηκε η επονείδιστη συνθήκη του Μονάχου ανάμεσα στους πρωθυπουργούς Αγγλίας, Άρθουρ Νέβιλ Τσάπερλεν, και Γαλλίας, Εντμόντ Νταλαντιέ, από τη μια και τον Χίτλερ από την άλλη. Οι Αγγλογάλλοι χάριζαν στη Γερμανία και την Τσεχοσλοβακία, με αντάλλαγμα την ησυχία τους. Έξι μέρες αργότερα (5 Οκτωβρίου), οι γερμανικές φάλαγγες κυρίευαν την περιοχή της Σουδητίας και, στις 15 Μαρτίου του 1939, τη Βοημία, τη Μοραβία κι ολόκληρη την Τσεχοσλοβακία.

Ο άλλος εταίρος του άξονα, ο Μουσολίνι, έστελνε τις δικές του φάλαγγες να καταλάβουν την Αλβανία (7 Απριλίου). Στο επιθετικό τόξο, το βέλος που στρεφόταν προς τα Βαλκάνια τεντωνόταν ήδη στη χορδή της καμπύλης που σχημάτιζαν η Ιταλία με την κατακτημένη Αλβανία, η Αυστρία και η Τσεχοσλοβακία που αποτελούσαν πια γερμανικά εδάφη και η φασιστική Ουγγαρία. Θα συμπληρωνόταν με τη Ρουμανία. Όμως, οι πρωθυπουργοί της Αγγλίας και της Γαλλίας φαντάζονταν ότι ο Χίτλερ ησύχασε. Κι όταν (17 Απριλίου του 1939) η Σοβιετική Ένωση τους πρότεινε να δημιουργήσουν ενιαίο μέτωπο, αρνήθηκαν. Τέσσερις μήνες αργότερα, η εισβολή στην Πολωνία θα τους ξυπνούσε από τον λήθαργο. Στο μεταξύ, Σοβιετική Ένωση και Γερμανία είχαν υπογράψει συνθήκη (24 Αυγούστου του 1939).

Από τον Απρίλιο του 1939, πάντως, μετά την ιταλική απόβαση στην Αλβανία, η Γαλλία και η Αγγλία έσπευσαν να εγγυηθούν τα ελληνικά εδάφη. Όταν εκδηλώθηκε η ιταλική επίθεση

εναντίον της Ελλάδας, η Γαλλία δεν υπήρχε για να τιμήσει την υπόσχεση, ενώ η Βρετανία έβλεπε τα γεγονότα από διαφορετική σκοπιά.

Έχοντας αποδείξει την προσήλωσή της στον ολοκληρωτισμό, η Βουλγαρία δε δυσκολεύτηκε να βρει στηρίγματα στα υπόλοιπα επίσης ολοκληρωτικά εκείνη την εποχή βαλκανικά κράτη. Μια συνθήκη (21 Ιουλίου του 1938) έφερε τους γείτονες να την απαλλάσσουν από τις υποχρεώσεις της συνθήκης του Νεϊγί (του 1919).

Ταυτόχρονα, η οικονομική διείσδυση της ναζιστικής Γερμανίας στις αγορές της Κεντρικής Ευρώπης, η εκτόπιση της Γαλλίας και της Αγγλίας από τα εμπορικά κέντρα αλλά και το μεσουράνημα του Χίτλερ, που έπαιρνε χωρίς δυσκολία ό,τι ήθελε, έδειχναν στη Βουλγαρία προς τα πού βρισκόταν το συμφέρον της. Η απροκάλυπτη προσέγγιση στη Γερμανία συνοδεύτηκε και από το ερώτημα, αν το βασίλειο της Βουλγαρίας μπορούσε να ελπίζει σε επανάκτηση της Νότιας Δοβρουτσάς, που κατείχε η Ρουμανία.

Δύσκολο. Στα 1937 στη Ρουμανία, η φασιστική «Σιδερένια Φρουρά» ξανάρχισε την απροκάλυπτη δράση με σύμμαχο τον αντισημιτικό «Χριστιανικό Σύνδεσμο». Η βία, οι απειλές εναντίον Εβραίων και η αποδιοργάνωση της οικονομικής ζωής μύριζαν χιτλερικό δάχτυλο, ενώ κάθε μέρα αυξανόταν ο κίνδυνος για γενικό πογκρόμ κατά της εβραϊκής κοινότητας. Ο βασιλιάς Κάρολος ζήτησε από τον δημοφιλή ορθόδοξο πατριάρχη Μύρωνα Κρίστεα να αναλάβει πρωθυπουργός (Φεβρουάριος του 1938). Η Βουλή διαλύθηκε και στη θέση της συγκροτήθηκε μια συντεχνιακή με «εκπροσώπους των παραγωγικών τάξεων».

Τον Μάρτιο του 1939 κι ενώ τα γερμανικά στρατεύματα ολοκλήρωναν την κατάληψη της Τσεχοσλοβακίας, ο Κρίστεα πέθανε. Ο Κάρολος διόρισε νέο πρωθυπουργό τον Καλινέσκο και προχώρησε στην ολοκλήρωση της βασιλικής δικτατορίας. Ταυτόχρονα, γνωστοποίησε ότι προσανατολίζει την εξωτερική του πολιτική στη μεριά του άξονα. Ένα γερμανικό τελεσίγραφο ήρθε να του θυμίσει πως δεν ήταν αυτός που αποφάσιζε. Η Γερμανία πρότεινε να αναλάβουν μικτές ρουμανογερμανικές επιχειρήσεις τη διαχείριση των κοιτασμάτων πετρελαίου. Θέλοντας και μη, ο Κάρολος αποδέχτηκε (23 Μαρτίου του 1939).

Απέμενε η Γιουγκοσλαβία. Μια δήλωση του Χίτλερ ότι θεωρεί τα σύνορά της «ιερά» έμοιαζε με φωνή σειρήνας, καθώς συνοδευόταν με το άνοιγμα της τεράστιας γερμανικής αγοράς. Ο πρωθυπουργός Στογιαντινόβιτς χώθηκε στην αγκαλιά του άξονα. Η προσέγγιση της Ουγγαρίας ήταν πια θέμα χρόνου. Τη διευθέτηση των μεταξύ τους συνόρων ακολούθησε η παροχή αυτονομίας στην ουγγρική μειονότητα της Γιουγκοσλαβίας. Έμεναν ανοιχτές οι

ουγγρικές εδαφικές διεκδικήσεις στην Τσεχοσλοβακία που έμειναν ανεκτέλεστες καθώς την κατάπιε ο Χίτλερ. Η ενέργεια όμως έπεισε τους Σέρβους ότι τα γιουγκοσλαβικά σύνορα θα παρέμεναν «ιερά» μάλλον για λίγο καιρό ακόμα. Άλλωστε, ο ίδιος ο Χίτλερ παράγγελλε στον Μουσολίνι (12 Αυγούστου του 1939) να βρει αφορμή να επέμβει και να διαμελίσει τη χώρα.

Ο εξωτερικός κίνδυνος ανάγκασε τους Σέρβους να τα βρουν με τους Κροάτες. Στις 24 Αυγούστου του 1939, δημιουργήθηκε το ημιαυτόνομο «βανάτο της Κροατίας» που περιλάμβανε τις περιοχές Κροατίας, Δαλματίας και Σλοβενίας, με 4.500.000 κατοίκους. Η εκτελεστική εξουσία ενεργούσε «στο όνομα του βασιλιά», ενώ τα μέλη της εθνοσυνέλευσης εκλέγονταν με καθολική μυστική ψηφοφορία. Αμυντική, εξωτερική και οικονομική πολιτική εξακολουθούσαν να καθορίζονται από το Βελιγράδι. Όμως, το πρώτο μεγάλο βήμα για την απόσχιση πραγματοποιούταν είκοσι χρόνια μετά την ένωση.

1937 - 38: ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ:

1937:

Ιανουάριος:

Με μόνη απόδειξη την «ομολογία της ενοχής» τους, 17 παλιοί σύντροφοι του Λένιν καταδικάστηκαν για «τροτσκισμό» και εκτελέστηκαν στις 30 του μήνα, καθώς ο Στάλιν συνεχίζει την εκκαθάριση «αντιφρονούντων». Εξόριστος ο ίδιος, ο Τρότσκι κατέφυγε στο Μεξικό, στις 9 του μήνα. Τους επόμενους μήνες εκτελέστηκαν στη Μόσχα άλλοι 200.

Φεβρουάριος:

Στην Κίνα, η Κουομιτάνγκ του Τσανγκ Κάι Σεκ απέρριψε ως εθνικά ύποπτη την πρόταση του Μάο Τσε Τουνγκ να συνεργαστούν για την απόκρουση των Ιαπώνων εισβολέων που προελαύνουν. Στην πρότασή του, ο Μάο δεχόταν οι κομμουνιστές να δρουν ως «επαναστατική ομάδα» σε συνεργασία με τα κυβερνητικά στρατεύματα.

Μάρτιος:

Από την Κύθνο, ο πολιτικός και καθηγητής πανεπιστημίου Παναγιώτης Κανελλόπουλος απέστειλε στον βασιλιά Γεώργιο δεύτερο υπόμνημα με το οποίο τον καλεί να θέσει τέρμα στην δικτατορία του Μεταξά. Το πρώτο υπόμνημα το έστειλε τον Ιανουάριο και έλαβε ως «απάντηση» την εξορία του στο νησί των Κυκλάδων. Στο δεύτερο, η «απάντηση» ήταν να τον μετακινήσουν στη Θάσο.

Απρίλιος:

Η Ισπανική πόλη Γκερνίκα βομβαρδίστηκε στις 26 του μήνα από γερμανικά αεροπλάνα σταλμένα απ' τον Χίτλερ για να βοηθήσουν τον Φράνκο, στον ισπανικό εμφύλιο. Το έγκλημα απαθανάτισε ο Πάμπλο Πικάσο στον ομώνυμο πίνακά του.

Μάιος:

Στις 6 του μήνα, τυλίχθηκε στις φλόγες το ζέπελιν «Χίντεμπουργκ». Το καύχημα της γερμανικής αεροναυπηγικής συμπλήρωνε το 21ο του ταξίδι Γερμανία - ΗΠΑ κι ετοιμαζόταν να προσδεθεί στο Νιου Τζέρσεϊ, όταν έγινε το κακό. Τα 36 θύματα του δυστυχήματος σήμαναν το τέλος των αερομεταφορών με πηδαλιουχούμενα. Άρχισε η εποχή της μονοκρατορίας του αεροπλάνου.

Ιούνιος:

Υπέρ της αεροπορίας εργάστηκαν όλοι οι Έλληνες, στις 13 του μήνα. Μετά τον έρανο, τις εθελοντικές εισφορές, τα δυο τσιγάρα ανά πακέτο και τα μεροκάματα όλων των Ελλήνων, αναμένεται ότι η Ελλάδα θα αποκτήσει την πιο σύγχρονη αεροπορία. Εκτός αν τα «υπέρ της αεροπορίας» χρήματα καταλήξουν στις τσέπες του και υπουργού Αεροπορίας Ιωάννη Μεταξά και του στενού περιβάλλοντός του.

Ιούλιος:

Πέθανε στις 20 του μήνα, ο Γουλιέλμος Μαρκόνι, εφευρέτης (1896) της ασύρματης τηλεγραφικής συνεννόησης. Τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ Φυσικής το 1909. Είχε γεννηθεί το 1874.

Αύγουστος:

Εβραϊκή πρωτοβουλία συνεννόησης με τους Άραβες εκδηλώθηκε στη Παλαιστίνη, μετά την απόφαση του Βρετανού ύπατου αρμοστή να διαχωριστούν οι εκεί αραβικές και εβραϊκές κοινότητες. Οι Άραβες απέρριψαν και την εβραϊκή πρωτοβουλία και την αγγλική απόφαση.

Σεπτέμβριος:

Πέθανε στις 2 του μήνα ο Γάλλος βαρόνος Πιερ ντε Κουμπερτέν, στις ενέργειες του οποίου κατά κύριο λόγο οφείλεται η αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 1896. Είχε γεννηθεί το 1863.

Οκτώ βριος:

Ανακοινώθηκε επίσημα στην Αθήνα ο αρραβώνας του αδελφού του Γεωργίου Β' και διαδόχου του θρόνου πρίγκιπα Παύλου με τη Γερμανίδα πριγκίπισσα Φρειδερίκη. Οι γάμοι ορίστηκαν για τις 9 Ιανουαρίου.

Νοέμβριος:

Με απόφαση δικαστηρίου στο Βάλντενμπεργκ της Γερμανίας, αφαιρέθηκε η κηδεμονία και επιμέλεια παιδιών από γονείς τους, επειδή αρνήθηκαν να τα διαπαιδαγωγήσουν σύμφωνα με τις αρχές του ναζισμού. Τα παιδιά μεταφέρθηκαν σε κρατικούς παιδικούς σταθμούς, καθώς η απόφαση όρισε υπεύθυνο για την ανατροφή τους το κράτος.

Δεκέμβριος:

Πέθανε στις 27 του μήνα, ο Γάλλος συνθέτης του «Μπολερό», Μορίς Ραβέλ. Τα τελευταία χρόνια είχε πάψει να συνθέτει, καθώς βασανιζόταν από πονοκεφάλους. Είχε γεννηθεί το 1875.

1938:

Ιανουάριος:

Ο 34χρονος Ισπανός καλλιτέχνης Σαλβαντόρ Νταλί έκλεψε την παράσταση στην πρώτη διεθνή έκθεση ζωγραφικής των σουρεαλιστών στο Παρίσι. Το κίνημα πρωτοεμφανίστηκε στα 1924, στη λογοτεχνία, με εισηγητή τον Αντρέ Μπρετόν, και αποσκοπεί στην αναζήτηση του τυχαίου και του αυθόρμητου.

Φεβρουάριος:

Μόλις ένα χρόνο μετά την ανακάλυψη (Φεβρουάριος 1937) του νάιλον από τον δρ Γουάλας Κάροδερς και την αμερικανική ερευνητική ομάδα του, τα πρώτα προϊόντα από το νέο υλικό κυκλοφόρησαν στις Ηνωμένες Πολιτείες: Πρόκειται για οδοντόβουρτσες.

Μάρτιος:

Προίκα στον βασιλιά Ιμπν Σαούντ επεφύλασσαν τα σπλάχνα του νέου κράτους της Σαουδικής Αραβίας, που δημιουργήθηκε πριν από μόλις έξι χρόνια. Η εταιρεία Αράμκο ανακοίνωσε στις 15 του μήνα ότι εντοπίστηκαν εκεί εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα πετρελαίου.

Απρίλιος:

Τεράστιες τουριστικές προοπτικές άνοιξε για την περιοχή των Καμένων Βούρλων η εκεί ανακάλυψη ραδιενεργών πηγών. Ειδικοί απεφάνθησαν ότι τα νερά είναι εξόχως ιαματικά και από τα καλύτερα της Ευρώπης.

Μάιος:

Στις 9.30 μ.μ. ακριβώς, στις 21 του μήνα, στους 492 χιλιοκύκλους των μεσαίων κυμάτων, ήχοι από κουδούνες και φλογέρα ξεχύθηκαν από τα μαγικά κουτιά. Ακολούθησε ο εθνικός ύμνος. Μετά λόγια, λόγια, λόγια. Έπειτα, η ορχήστρα του Αντίοχου Ευαγγελάτου, ανδρική χορωδία, ειδήσεις, η 5η του Μπετόβεν, εθνικός ύμνος, κουδούνες και φλογέρα. Η πρώτη νύχτα του Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών έκλεισε τα μεσάνυχτα προκαλώντας ανάμικτα συναισθήματα.

Ιούνιος:

Στα 68 του και ακριβώς 42 χρόνια μετά τον θρίαμβό του στον μαραθώνιο των πρώτων Ολυμπιακών αγώνων (Αθήνα, 1896), ο Σπύρος Λούης τιμήθηκε με ισόβια σύνταξη που του παραχώρησε η γενέτειρά του κοινότητα Αμαρουσίου Αττικής. Ο Λούης επρόκειτο να πεθάνει δυο χρόνια αργότερα.

Ιούλιος:

Με αφορμή τις ενέργειες της βρετανικής Επιτροπής Διανομής Εδαφών ανάμεσα στους Άραβες της Παλαιστίνης και τους Εβραίους αποίκους, φονικές συγκρούσεις ξέσπασαν στην περιοχή. Οι Άραβες θεωρούν την υπό αγγλική εντολή Παλαιστίνη, πατρίδα τους και δεν δέχονται να εκχωρηθούν εδάφη της στους Εβραίους. Τον επόμενο Νοέμβριο, το σχέδιο εγκαταλείφθηκε.

Αύγουστος:

Μόλις μια εβδομάδα διαρκεί πλέον το αεροπορικό ταξίδι από την Ευρώπη ως την Αυστραλία. Η τακτική πτήση Λονδίνο - Σίδνεϊ της βρετανικής Ιμπερίαλ διαρκεί επτά ημέρες με έναν ενδιάμεσο σταθμό, ενώ της ολλανδικής KLM, από το Άμστερνταμ, οκτώ ημέρες αλλά με επτά ενδιάμεσους σταθμούς.

Σεπτέμβριος:

Στις 21 του μήνα και μόλις μια εβδομάδα πριν από την υπογραφή της συνθήκης του Μονάχου, η κυβέρνηση της Τσεχίας υποχρεώθηκε από τους Άγγλους και τους Γάλλους να παραχωρήσει την περιοχή της Σουδητίας στη χιτλερική Γερμανία.

Οκτώ βριος:

Εκατομμύρια Αμερικανών τρομοκρατήθηκαν στις 30 του μήνα από την ραδιοφωνική μετάδοση του «Πολέμου των δύο κόσμων», ενός βιβλίου του Χ. Γκ. Γουέλς . Δραματουργός του ήταν ο Όρσον Ουέλς. Οι πολλοί πίστεψαν την περιγραφή που έκανε ο Ουέλς σχετικά με την εισβολή των Αρειανών στη Γη.

Νοέμβριος:

Πέθανε στις 10 του μήνα ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, πρώτος πρόεδρος της Τουρκίας από το 1923 και ιδρυτής του σύγχρονου λαϊκού κράτους. Είχε γεννηθεί το 1880 στη Θεσσαλονίκη. Τον διαδέχθηκε ο Ισμέτ Ινονού.

Δεκέμβριος:

Παραμονή Πρωτοχρονιάς καθιερώθηκε επίσημα στην Ινδιανάπολη των Ηνωμένων Πολιτειών το αλκοτέστ για τους οδηγούς των αυτοκινήτων. Ήταν εφεύρεση του δρ Ρ.Ν. Χάργκερ και υιοθετήθηκε, επειδή οι Αμερικανοί δε διστάζουν να οδηγούν μεθυσμένοι προκαλώντας εκατόμβες θυμάτων.

(Έθνος της Κυριακής, 22.8.1999) (τελευταία επεξεργασία, 17.6.2009)